

Türkiye’de Mükelleflerin Kamu Harcamalarına ve Bu Harcamalar İçin Vergi Ödenmesine Yönelik Tercihleri¹

Yasemin ARIMAN (<https://orcid.org/0000-0002-4325-7768>), Department of Public Finance, Karadeniz Technical University, Turkey; e-mail: yariman@ktu.edu.tr

Mehmet TUNÇER (<https://orcid.org/0000-0002-7158-5398>), Department of Public Finance, Karadeniz Technical University, Turkey; e-mail: mtuncer@ktu.edu.tr

Preferences of Taxpayers for Public Expenditures and Preferences for Paying Taxes for These Expenditures: Turkey Sample²

Abstract

This study aimed to determine taxpayers' preferences for public expenditures and preferences for paying taxes for these expenditures in Turkey. First, the relevant literature was examined, and then a survey questionnaire was prepared for the study. In this study, in which 782 direct taxpayers from 12 provinces participated, it has been determined that they prefer higher public expenditure on education, health, and safety even if the tax payable by the taxpayer has to increase. The preferences over public expenditures and the preferences over their tax payments for these public expenditures were analysed according to the demographic variables of the province, gender, marital status, age, education level, and monthly personal income. The study's findings contribute to the creation of an expenditure program that would maximize the benefits of both taxpayers and policy makers.

Keywords : Public Choice Theory, Contribution Theory, Public Expenditure, Tax, Taxpayer Preferences.

JEL Classification Codes : H20, H30, H41, H50.

Öz

Bu çalışmada Türkiye’deki dolaysız vergi mükelleflerinin, fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamalarına ve bu harcamalar için vergi ödeme isteklerine yönelik tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öncelikle ilgili literatür incelenmiş sonrasında çalışmanın amacına uygun anket sorusu hazırlanmıştır. Türkiye genelini yansıtacak şekilde belirlenen 12 ilde 782 dolaysız vergi mükellefinin katılımcı olduğu bu çalışmada, mükelleflerin; eğitim, sağlık ve güvenlik harcamaları için ödemeleri gereken vergi miktarı artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların kamu harcamaları ve bu harcamalara yönelik vergi ödeme tercihleri il, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu ve aylık kişisel gelir demografik değişkenlerine göre de analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulguların hem mükelleflerin hem de politika yapıcıların faydalarını maksimum yapacak nitelikte bir harcama programı oluşturulmasına katkı sağlar nitelikte olduğu görülmüştür.

---

¹ Bu çalışma Prof.Dr. Mehmet Tunçer’in danışmanlığında KTÜ SBE Maliye Anabilim Dalında yürütülen Yasemin Arıman’ın “Kamu Harcamalarının Vergi Uyumuna Etkisi: Türkiye Örneği” isimli doktora tez çalışmasından (2019) yararlanılarak hazırlanmıştır.

² This paper is based on Yasemin Arıman’s Ph.D. dissertation (2019) “Impact of public expenditures on tax compliance: The case of Turkey” supervised by Prof.Dr. Mehmet Tunçer in the Department of Public Finance, Karadeniz Technical University.

Anahtar Sözcükler : Kamu Tercihi Teorisi, Vergi Teorisi, Kamu harcamaları, Vergi, Mükellef Tercihleri.

1. Giriş

Bilindiği üzere devlet toplum tarafından kendine yüklenen görevleri yerine getirmek için çeşitli harcamalar yapmakta ve bu harcamaların çoğunu vergi gelirleri ile finanse etmektedir. Günden güne devlete yüklenen görevlerin artması harcamaların çeşitliliğinin artmasına, bu da devletin finansmana duyduğu ihtiyacın artmasına neden olmaktadır. Acaba devlet tarafından sunulacak olan mal ve hizmetlerin artışı bu mal ve hizmetlerin finansmanına katılacak olan her mükellef tarafından desteklenmekte midir? Bu destekleme durumu mükelleflerin vergi ödeme motivasyonunu etkiler mi? Bu sorulara mükelleflerin kamu harcamalarına yönelik tercihleri belirlenerek ulaşılabilir. Bu noktada toplum tarafından bu harcamalar için gereklilik ya da ihtiyaç görülüp görülmediği harcamaların desteklenme durumunu ortaya koyar niteliktedir. Ayrıca bu destekleme durumunun mükellefler için vergi ödeme ya da ödememe için motivasyon niteliği taşıdığı da söylenebilir.

Kamu harcamalarının hangi alanlara yöneleceği hükümet tarafından belirlenmektedir. Buna göre kamu harcamalarının yöneldiği alanların, hükümetin seçmen kitlesinin tercih ettiği alanlar olduğu varsayılır. Ayrıca bürokratların ve baskı gruplarının da bu harcamaların yöneleceği alanlar üzerinde etkisi olduğu varsayılır (Bulutoğlu, 1981: 123). Bu nedenle hükümetin yaptığı kamu harcamaları ve mükelleflerin tercih ettiği harcamalar arasında farklılık olabileceği söylenebilir. Bu noktada önemli olan devletin kamu harcamalarını finanse edebilecek geliri elde edip edemeyeceğidir. Hükümet tekrar seçilme şansını kaybedebilir ve sonrasında bunu telafi edecek politikalar üretebilir. Ancak hükümetin elde edemediği gelirler dolayısıyla yaşanacak finansman yetersizliği ve sonuçlarının düzeltilmesi şüphesiz uzun zaman alacak ve yüksek maliyetler gerektirecektir. Dolayısıyla hükümetin kamu harcama programı ile mükelleflerin tercih edeceği kamu harcama programının eşleşiyor olması hem hükümet hem de mükellef için önem arz etmektedir.

Mükelleflerin vergiyi kamu harcamalarının karşılığı olarak görmeleri ve bu harcamaları kamu harcaması olarak benimsemelerinin, harcamaların finansmanına katılmaları için motivasyonlarını güçlendireceği söylenebilir. Bu motivasyon mükelleflerin hangi harcamaların ne kadar yapılması ve bu harcamalar için vergi ödemeyi isteyip istemedikleri tespit edildikten sonra hazırlanan bir harcama programı ile artırılabilir.

Toplumun mali programlara yönelik tutumlarının incelendiği bir çalışmada katılımcılardan kamu harcamalarının artması, azaltılması ya da ödeyecekleri verginin artması gerekse bile harcamaların artması seçeneklerine yönelik beyanda bulunmaları istenmiştir (Mueller, 1963: 214). Aynı çalışmada katılımcılardan çeşitli harcamalara yönelik tercihlerini de beyan etmeleri istenmiştir. Ancak söz konusu bu harcamalar kamu harcamalarının ekonomik veya fonksiyonel sınıflandırmaya göre eşleştirilmesine imkân

sağlamamaktadır. Şüphesiz bu kısıt çalışmanın yapıldığı dönemden kaynaklanmaktadır. OECD (2019a) devlet eliyle sunulan bazı harcamalar için tercihlere yönelik bir araştırma yayınlamıştır. Söz konusu araştırma 21 ülkeyi kapsamakta olup ancak Türkiye bu kapsamda yer almamaktadır.

Türkiye’de mükelleflerin fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamalarına yönelik tercihlerini belirleyen ve bu harcamalar için vergi ödeme isteğini belirleyen bir çalışmaya henüz rastlanılmamıştır. Bu bağlamda bu çalışma ile Türkiye’de mükelleflerin kamu harcamaları tercihlerinin ve bu harcamalar için vergi ödeme istekliliklerinin belirlenmesi ile mevcut boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır. Diğer yandan bu çalışma, mükelleflerin tercihlerinin seçmenlerin tercihini yansıtacağı varsayımıyla politikacılar için bir bakış açısı sağlar niteliktedir.

Çalışmada öncelikle vergi ve kamu harcaması arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için kamu tercihi ve vergi teorisine kısaca değinilmiştir. Sonrasında literatür araştırmalarına yer verilmiştir. Ardından Türkiye genelinin yansıtacak şekilde belirlenen örneklem ile saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Saha alışması sonucu ile elde edilen veriler ile mükelleflin kamu harcamalarına yönelik tercihleri ve bu harcamalar için vergi ödeme isteklilikleri açıklanmaya ve kamu harcamaları için politika nerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. Teori

Mükelleflerin kamu harcamalarına yönelik tercihleri ve bu harcamalara yönelik vergi ödeme isteklilikleri vergi teorisi kapsamında ele alınabileceği gibi kamu tercihi teorisi kapsamında da ele alınabilir. Bu çalışmada saha çalışması ile elde edilen veriler konunun bu iki teori kapsamında ele alınmasına imkân sağlamaktadır. Bu nedenle öncelikle kamu tercihi ve vergi teorisine aşağıda kısaca yer verilmektedir.

Kamu tercihi teorisi II. Dünya Savaşı sonrası özellikle 1950 ve 1960’lı yıllarda Amerika ve 1970’li yıllarda Avrupa ve Japonya’da hükümet ve bireylerin davranışı arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik bir teoridir (Buchanan, 1984: 11). Bu teori ‘‘siyasal süreçleri eleştiren bir düşünce’’ olarak da ifade edilmektedir (Akağndz, 2010: 30). Söz konusu bu teori  varsayıma sahiptir. Bu varsayımlar; metodolojik bireycilik, politik mübadele ve rasyonellik olarak anılmaktadır. Bu varsayımlardan ‘‘catallaxy’’ olarak da ifade edilen politik mübadeleye göre bireyler toplumsal mal ve hizmetlere karşılık bir maliyete katlanmakta, dolayısıyla bu maliyet ile kamusal mal ve hizmetler arasında mübadele gerçekleşmiş olmaktadır (Hepaksaz, 2007: 94). Bireylerin maliyetini mübadele ettiği bu mal ve hizmetler 1960’lı yıllar öncesinde adalet, diplomasi ve güvenlik (Sakal, 1996) iken sonrasında ve nihai olarak ekonomik veya fonksiyonel sınıflandırmaya konu olan mal ve hizmetlerdir.

Bilindiği üzere vergi devlet eliyle sunulan mal ve hizmetlerin karşılığında toplanmaktadır. Bu karşılık bireylerin, kamusal mal ve hizmetlerden sağladığı fayda ile belirlenebileceği gibi bu mal ve hizmetlerden elde ettikleri faydaya bakılmaksızın elde ettikleri gelir ve kazançlarını esas alan mali gücüne göre de belirlenebilir. Vergilerin devlet eliyle sunulan mal ve hizmetlerden sağlanan fayda karşılığında alındığı fayda ilkesi etrafında

savunulmaktadır. Buna karşın vergilerin kamusal mal ve hizmetlerden sağlanan faydaya bakılmaksızın bireylerin elde ettiği gelir ve kazanç karşılığında alındığı mali güç ilkesi etrafında savunulmaktadır (Sağbaşı, 2011: 9). Türkiye'de kamusal mal ve hizmetlerin karşılığının hangi ilke etrafında toplanacağı T.C. Anayasasınının 73. maddesinde yer almaktadır. Buna göre "... herkes kamu giderleri karşılamak üzere mali gücüne göre..." ifadesi ile ödeme gücü ilkesinin benimsendiği görülmektedir.

Kamu harcamaları çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir (Mutluer vd., 2011: 131-135). Bu sınıflandırma türlerinden ekonomik ve fonksiyonel sınıflandırma yaygın olarak kullanılmaktadır. Fonksiyonel sınıflandırmada, harcamalar devlet faaliyetlerinin amacını ortaya koyacak şekilde sınıflandırılmakta ve çeşitli kamu harcamalarının yıllar itibarıyla takip edilmesine, değerlendirilmesine, uluslararası ölçekte karşılaştırmaların yapılabilmesine imkân sağladığı için diğer sınıflandırma türlerine göre tercih edilmektedir (Pehlivan, 2015: 150). Bu bağlamda bu çalışmada dolaysız vergi mükelleflerinin kamu harcamalarına yönelik tercihlerinin belirlenmesi için fonksiyonel sınıflandırılmadan yararlanılmaktadır. Fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamaları aşağıda Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo: 1
Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları

HARCAMALAR	İÇERİK
Genel Kamu Hizmetleri	Yasama, Dış İşleri, Dış Ekonomik Yardımlar, Genel Hizmetler, Borç Yönetimi, Temel Araştırmalar
Savunma Hizmetleri	Askeri ve Sivil Savunma İdaresi ile Dış Askeri Yardımlar (Hastaneler ve Okullar Hariç)
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	Asayiş, İtfaiye, Yargı, Cezaevi Hizmetleri (Hastaneler, Okullar ve Sivil Savunma Hariç)
Ekonomik İşler ve Hizmetler	Ticari ve Sınai Faaliyetlerin Düzenlenmesi ve Sürdürülmesine İlişkin Kamu Hizmetleri
Çevre Koruma Hizmetleri	Atık Yönetimi, Kirliliğin Azaltılması ve Doğal Ortamın Korunması
İskân ve Toplum Refahı Hizmetleri	Kişi ve Ailelerin İskânı ile Temel İhtiyaçlara Yönelik Hizmetler (Otoyollar ve Sulama Sistemleri Hariç)
Sağlık Hizmetleri	Bireysel ve Toplumsal Sağlık Hizmetleri ve Yaygın Sağlık Eğitimi (Askeri Sahra Hastaneleri Hariç)
Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri	Bireysel ve Toplumsal Moral Hizmetleri (Genel Nitelikli Eğitim Programları Hariç)
Eğitim Hizmetleri	Örgün ve Yaygın Eğitim Hizmetleri (Hizmet İçi Eğitim Hariç)
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	Genel Olarak Sosyal Güvenlik Hizmetleri ile Sosyal Yardım Programları (Aile Planlaması Hariç)

Kaynak: Analitik Bütçe Sınıflandırması Eğitim El Kitabı, 2004: 26'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

3. Literatür

Saha çalışmasına geçilmeden önce ilgili literatür incelemesi yapılmıştır. Bu bağlamda Saha çalışmalarından elde edilen verilere göre mükelleflerin vergiyi kamusal mal ve hizmetlerin karşılığı olarak tanımladığı görülmüştür (Çelikkaya & Gürbüz, 2006: 133; Çelik & Eroğlu, 2014: 312; Çiçek, 2006: 130; Karakaş, 2018: 25). Buna karşın mükelleflerin, vergi için farklı tanımlamalar yaptığı da görülmüştür (Karakaş, 2018: 25; Çoban & Sezgin, 2004: 785).

Mükelleflerin kamu harcamaları için ne kadar vergi ödemeyi kabul edeceği cevap aranan sorular arasındadır. Bu bağlamda daha önce yapılan çalışmalarda mükelleflerin kamusal mal ve hizmetler için yapılan harcamaların artırılıp daha fazla vergi toplanılmasındansa vergilerin artırılmayıp bu harcamaların kısılması bir başka ifadeyle azaltılmasını tercih ettikleri bilinmektedir (Mueller, 1963: 218; Çiçek, 2006; Sezgin ve Çoban 2004). Ancak burada üzerinde durulması gereken nokta, mükelleflerin bir bütün

olarak mı yoksa bazı harcamalar için mi daha fazla vergi ödemek yerine bu harcamaların kısılmasını tercih etmeleridir.

Mükellefler ve hükümetin hemfikir olacağı bir harcama programı şüphesiz her iki taraf için de fayda sağlayacaktır. Öyle ki mükellefler tercih ettikleri harcamaları elde edecek ve böylece söz konusu program için vergi ödeme istekliliği gösterecektir. Bu durumda kamusal mal ve hizmetlerin finansmanında sorun yaşama ihtimali azalan hükümet bir nevi seçmenlerinin isteklerini yerine getirdiği için tekrar seçilme şansını da artıracaktır. Bu bağlamda mükelleflerin kamu harcama programları için fikirlerinin alınması, programdan memnun olmaları ve bu harcamalar için karar veriyor olabilmelerinin vergi uyumunu artıracığı ileri sürülmektedir (Alm vd., 1992: 311-329; Korlu vd., 2016: 460; Djawadi & Fahr, 2013: 22; Serim, 2015: 152; Falsetta vd., 2015: 24-25; McGee vd., 2016: 7; Thimmesch, 2015: 1130).

OECD (2019a) Avusturya, Belçika, Kanada, Şili, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İsrail, İrlanda, İtalya, Litvanya, Meksika, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovenya ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere 21 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke için bir saha araştırması gerçekleştirmiştir. Önemli Riskler adı ile OECD web sayfası aracılığıyla yayınladığı bu araştırmada bireylerin kamu harcamaları ve vergilere yönelik düşünceleri aşağıdaki Tablo 2'de özetlenmektedir.

Tablo 2
Önemli Riskler Araştırması Öne Çıkan Bulgular

Katılımcıların	İfadeleri
Çoğu	Kamu hizmetlerinin ve sosyal yardımların yetersiz ve bu hizmetlere ulaşılmasının zor olduğunu ifade etmektedir.
2/3	Kendilerinin ödedikleri vergilerin karşılığını alamadıklarını ancak başkalarının ödediklerinden daha fazla karşılık aldıklarını ifade ediyor.
¼	Hükümetten sosyal ve ekonomik güvenliklerinin korunması için daha fazla harcama yapmasını istediklerini ifade ediyor.
Çoğu	Şili, Yunanistan, İsrail ve Meksika'da vergilerin karşılığını alamadıklarını, iş kaybı ve hastalık halinde hükümetin daha fazla şey yapmasını istediklerini ifade ediyor.
Çoğu	Gelir dağılımı eşitsizliği fazla olan ülkelerde, daha iyi eğitim olanaklarına sahip olmak için gelirlerinin %2'sini vergi olarak ödemeyi kabul ediyor.
%40	Gelirlerinin %2'sini daha iyi sağlık harcamaları ve emeklilik geliri için vergi olarak ödemeyi kabul ediyor.
İrlanda'da (%51), Portekiz'de (49)	Gelirlerinin %2'sini daha iyi sağlık hizmeti almak için vergi olarak ödemeyi kabul ediyor.
İsrail (%49), Şili (%51), Litvanya (%53)	Daha iyi emeklilik geliri için bugünkü gelirlerinin %2'si kadar daha fazla vergi ödemeyi kabul ediyor.
+1/2 ve özellikle Yunanistan, Almanya, Portekiz ve Slovenya'da (%75)	Hükümete yoksulları desteklemesi için daha fazla vergi ödemeleri yapılması gerektiğini düşünüyor.
	Tüm yaş grupları için hastalık halinde sağlık harcamalarının endişe kaynağı olduğu ifade ediliyor. Özellikle finansal kriz yaşayan ülkelerde sağlık sorunları ile karşılaşmanın ana endişe kaynağı olduğu ifade ediliyor. Yaşlılar için ana endişe kaynağı sağlık sorunları ile karşılaşma, gençler için barınma (uygun konut) sorunları olduğu ifade ediliyor.
	Kişi başına GSYİH düşük olan ülkelerde hükümetten daha fazla harcama yapması beklenmektedir.
	Kişi başına GSYİH düşük olan ülkelerde kamu harcamalarından faydadan memnuniyetsizlik daha yüksektir.

Kaynak: OECD, 2019a.

Genel olarak vergilerin kamusal mal ve hizmetlerin karşılığı olarak alındığı, mükelleflerin bu harcamalardan memnun olmalarının ve bu harcamalar için söz sahibi olmalarının vergi uyumlarını artıracığı söylenebilir. Bunlara ek olarak mükelleflerin vergilerini bir bütün olarak kamusal mal ve hizmetler için ödemelerine rağmen özellikle bazı

kamusal mal ve hizmetler için gelirlerinden daha fazla vergi ödemeyi tercih edebilecekleri de söylenebilir.

Toplum sözleşmesi bireylerin hakları ve yükümlülüklerini açıklayan bir sözleşmedir. Türkiye için kamu harcamaları ve vergilere yönelik hak ve yükümlülükler T.C. Anayasasının 73. Maddesinde açıkça belirtilmiştir. Toplum sözleşmelerinde hak ve yükümlülüklerin açıkça tanımlanmış olması mükelleflerin vergi ile ilgili yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine getirmesi için her zaman ve her yerde yeterli olmamaktadır. Öyle ki Norveç ve İsveç gibi ülkelerde toplum sözleşmesinin yanı sıra kamu harcamaları için finansmana katılmak gurur verici bir davranıştır. Buna karşın gelişmekte olan ülkelerde toplum sözleşmesine rağmen, mükelleflerin çoğu için, harcamaların finansmanına katılmak gurur verici bir davranış değildir. Bu durumda vergi ödeme davranışını toplum sözleşmesi dışında motive eden unsurların belirlenmesi devletin kamu harcamaları için gerekli finansmanı elde etmeleri için önemli olmaktadır.

OECD'nin *World Values Survey* verilerinin kullanıldığı *Vergi Morali: İnsanları ve İşletmeleri Vergi Ödemeye İten Nedir?* isimli bir başka çalışmasında işletmeler için vergi ödeme motivasyonu üzerinde vergi idaresinin önemli rolü olduğunun altı çizilmektedir. Mükelleflerin vergi ödeme motivasyonu üzerinde mükellef eğitim programlarının, vergi idarelerinin vergi ödemelerini kolaylaştırıcı desteklerinin ve toplum sözleşmesi etrafında gelir-harcama arasındaki ilişkinin rolü olduğunun altı çizilmektedir (OECD, 2019b, <www.oecd-ilibrary.org>).

4. Yöntem

Türkiye'de dolaysız vergi mükelleflerinin kamu harcamaları ve bu harcamalar için vergi ödeme istekliliklerinin belirlenmesi için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Mueller'in (1963) çalışmasından esinlenilerek mükelleflerin kamu harcamaları ve bu harcamalar için vergi ödeme istekliliklerinin belirlenmesine yönelik sorular hazırlanmıştır. Soruların hazırlanmasını takiben araştırma evreni belirlenmiştir. Araştırma evreni Türkiye genelindeki dolaysız vergi mükelleflerinden oluşmaktadır. Ancak örneklemin belirlenmesinde faal gelir vergisi mükellefi sayısı, dolaysız vergi mükellefi sayılarına ulaşmada kısıtlar olduğu için kullanılmıştır. Aralık 2018 itibarı ile gelir vergisi faal mükellef sayısı 1.922.498'dir. Buna göre örneklem büyüklüğü, %5 hata payı ve %95 güven aralığında 385 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak örneklemin belirlenmesinde, tesadüfi örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Her tabakadan örnekleme girecek olan birimler orantılı paylaşırma yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmanın Türkiye genelini temsil etmesi amacıyla TÜİK III düzeyde yapılan istatistiki bölge birimleri sınıflandırmasından yararlanılmıştır (TÜİK, 2018, <www.planlama.org>).

İBBS Düzey I de yer alan Bölgeler için Düzey II illerindeki mükellef dağılımlarına göre iller seçilmiştir. Bu iller; İstanbul, Balıkesir, İzmir, Bursa, Antalya, Kayseri, Samsun, Trabzon, Ankara, Erzurum, Malatya ve Gaziantep'tir. Böylelikle Türkiye'nin her bölgesinden orantılı olarak verilerin elde edilmesi sağlanarak, ana kitlenin dolaysız vergi mükelleflerinin kamu harcamaları ve bu harcamalar için vergi ödeme istekliliklerinin

belirlenmesini Türkiye genelini yansıtacak şekilde tespit edeceği varsayılmıştır. 385 veri çalışmanın yapılabilmesi için yeterlidir. Bunun yanı sıra 385 üzeri veri ile çalışmayı tamamlamamın daha faydalı olabileceği varsayımı ile 782 veri ile çalışmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığıyla değerlendirilmiştir.

5. Bulgular ve Değerlendirme

Türkiye'de dolaysız vergi mükelleflerinin kamu harcamaları ve bu harcamalar için vergi ödeme istekliliklerinin belirlenmesine yönelik yapılan saha çalışmasından elde edilen veriler ve değerlendirilmelerine bu başlık altında yer verilmektedir.

Aşağıda Tablo 3'te katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin verilerin frekans analizi bulgularına yer verilmektedir.

Tablo: 3
Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Faktörler	Katılımcıların (%)	
Cinsiyet	Kadın	13,8
	Erkek	86,2
Medeni Durum	Bekâr	22,4
	Evli	77,6
Yaş	18-30	16,9
	31-40	35,9
	41-50	30,7
	51-60	13,8
	61-70	2,3
	71+	0,4
Eğitim Durumu	İlköğretim	30
	Lise	39,9
	Ön lisans	7
	Lisans	21,8
	Lisans Üstü	1,2
Aylık Kişisel Gelir	0-1000	1,6
	1001-2000	7,7
	2001-3000	19,2
	3001-4000	21,9
	4001-5000	14,6
	5001-6000	13,1
	6001-7000	9,6
	7001-8000	5
	8001-9000	2,9
	9001-10000	1,2
	10001+	3,3

Buna göre katılımcıların %13,8'i kadınlardan, 86,2'si erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %22,4'ünün bekâr, %77,6'sının evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş dağılımlarından; %16,9'unun 18-30, 35,9'unun 31-40, %30,7'sinin 41-50, %13,8'inin 51-60, %2,3'ünün 61-70 ve %0,4'ünün 71 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumları dağılımlarından; %30'unun ilköğretim, %39,9'unun lise, %7'sinin ön lisans, %21,8'inin lisans, %1,2'sinin lisansüstü derecesine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların aylık kişisel gelir dağılımlarından; %1,6'sının 0-1000 TL, %7,7'sinin 1001-2000 TL, %19,2'sinin 2001-3000 TL, %21,9'unun 3001-4000 TL, %14,6'sının 4001-5000 TL, %13,1'inin 5001-6000 TL, %9,6'sının 6001-7000 TL, %5'inin 7001-8000 TL, %2,9'unun 8001-9000 TL, %1,2'sinin 9001-10000 TL, %3,3'ünün 10000 TL ve üzeri gelir

elde ettiği görülmektedir. Dolayısıyla katılımcıların çoğunun; erkek, evli, 31-40 yaş grubunda, lise mezunu ve 3001-4000 grubunda olduğu görülmektedir.

Aşağıda Tablo 4'te illere göre uygulanan anket sayısının frekans dağılımına yer verilmektedir.

Tablo: 4
İllere Göre Uygulanan Anket Sayısı Frekans Dağılımları

	İller	Uygulanan Anket Sayısı
1	İstanbul	251
2	Balıkesir	47
3	İzmir	98
4	Bursa	48
5	Antalya	41
6	Kayseri	28
7	Samsun	49
8	Trabzon	50
9	Ankara	49
10	Erzurum	30
11	Malatya	50
12	Gaziantep	41
	Toplam	782

Katılımcıların il, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu ve aylık kişisel gelir yani demografik değişkenlere göre kamu harcamaları ve bu harcamalar için vergi ödenmesine yönelik tercihleri çapraz tablo analizi yapılarak tespit edilmiştir. Aşağıdaki Tablo 5'te, katılımcıların, illere göre katılımcıların vergi ödeme isteklerine ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihlerine yer verilmektedir. 5,6,7,8,9 ve 10. Tablodaki kısaltmalar şu şekildedir. GKH: Genel Kamu Hizmetleri, SH: Savunma Hizmetleri, KDGH: Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri, EİH: Ekonomik İşler ve Hizmetler, ÇK: Çevre Koruma Hizmetleri, İTRH: İskân ve Toplum Refahı Hizmetleri, SĞH: Sağlık Hizmetleri, DKDH: Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri, EH: Eğitim Hizmetleri, SGSYH: Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri. Övabdf: Ödeyeceğim Verginin Artması Gerekse Bile Daha Fazla, Övadf: Ödeyeceğim Vergi Artmadan Daha Fazla, Da: Daha Az, Ak: Aynı Kalsın, Fy: Fikrim Yok.

Tablo: 5
İllere Göre Katılımcıların Vergi Ödeme ve Kamu Harcaması Tercihleri

İller	(%)	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları									
		GKH	SH	KDGH	EİH	ÇKH	İTRH	SĞH	DKDH	EH	SGSYH
İstanbul	Övabdf	10,4	64,9	37,5	14,3	2	0,8	55	1,6	54,6	27,5
	Övadf	62,9	33,9	56,2	63,3	48,6	48,2	43	46,2	43,8	62,9
	Da	10,4	0,4	1,2	3,6	21,5	23,1	0,4	25,5	0,4	2
	Ak	15,9	0,4	4,8	18,3	27,5	26,3	1,2	25,5	1,2	6,4
	Fy	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	1,6	0,4	1,2	0	11,2
Balıkesir	Övabdf	8,5	17	12,8	25,5	12,8	6,4	21,3	4,3	59,6	25,5
	Övadf	53,2	31,9	44,7	51,1	46,8	44,7	46,8	21,3	31,9	44,7
	Da	21,3	8,5	10,6	8,5	17	19,1	6,4	55,3	2,1	10,6
	Ak	10,6	34	31,9	10,6	17	19,1	25,5	10,6	6,4	12,8
	Fy	10,4	8,5	0	4,3	6,4	10,6	0	8,5	0	6,4
İzmir	Övabdf	13,3	33,7	14,3	4,1	17,3	16,3	61,2	12,2	72,4	34,7
	Övadf	34,7	33,7	43,9	36,7	40,8	39,8	34,7	6,1	22,4	33,7
	Da	23,5	21,4	20,4	18,4	21,4	17,3	0	41,8	3,1	2
	Ak	13,2	8,2	10,2	20,4	13,3	15,3	3,1	27,6	2	21,4
	Fy	15,3	3,1	11,2	20,4	7,1	11,2	1	12,2	0	8,2

Bursa	Övabdf	14,6	25	35,4	12,5	12,5	27,1	39,6	8,3	47,9	22,9
	Övadf	54,2	56,3	47,9	54,2	56,3	39,6	45,8	50	41,7	45,8
	Da	18,8	6,3	4,2	14,6	14,6	18,8	4,2	31,3	4,2	6,3
	Ak	8,3	10,4	10,4	6,3	10,4	12,5	8,3	8,3	6,3	18,8
	Fy	4,2	2,1	2,1	12,5	6,3	2,1	2,1	2,1	0	6,3
Antalya	Övabdf	4,9	48,8	17,1	12,2	12,2	4,1	73,2	17,1	63,4	65,9
	Övadf	65,9	39	58,5	65,9	51,2	22,4	22	63,4	31,7	19,5
	Da	9,8	2,4	14,6	7,3	17,1	55,1	4,9	9,8	0	2,4
	Ak	14,6	7,3	7,3	9,8	19,5	12,2	0	7,3	2,4	7,3
	Fy	4,9	2,4	2,4	4,9	0	6,1	0	2,4	2,4	4,9
Kayseri	Övabdf	14,3	50	32,1	14,3	14,3	14,3	42,9	14,3	57,1	28,6
	Övadf	25	28,6	28,6	42,9	21,4	28,6	39,3	25	32,1	42,9
	Da	42,9	7,1	17,9	25	42,9	39,3	14,3	46,4	7,1	14,3
	Ak	3,6	14,3	10,7	17,9	14,3	14,3	3,6	14,3	3,6	10,7
	Fy	14,3	0	10,7	0	7,1	3,6	0	0	0	3,6
Samsun	Övabdf	4,1	22,4	6,1	4,1	14,3	4,1	38,8	4,1	69,4	20,4
	Övadf	24,5	28,6	40,8	36,7	32,7	30,6	49	4,1	24,5	61,2
	Da	32,7	14,3	16,3	18,4	18,4	24,5	2	57,1	2	10,2
	Ak	10,2	10,2	10,2	20,4	14,3	18,4	6,1	26,5	4,1	8,2
	Fy	28,6	24,5	26,5	20,4	20,4	22,4	4,1	8,2	0	0
Trabzon	Övabdf	12	18	14	14	8	28	30	4	54	10
	Övadf	62	50	66	58	58	48	60	24	36	66
	Da	12	14	12	16	16	14	6	50	4	8
	Ak	8	14	6	12	18	8	4	20	6	12
	Fy	6	4	2	0	0	2	0	2	0	4
Ankara	Övabdf	10,2	46,9	14,3	24,5	10,2	4,1	32,7	4,1	40,8	8,2
	Övadf	21,5	30,6	38,8	34,7	26,5	22,4	51	24,5	49	40,8
	Da	55,1	8,2	20,4	28,6	42,9	55,1	6,1	44,9	8,2	26,5
	Ak	8,2	10,2	24,5	10,2	16,3	12,2	10,2	26,5	2	18,4
	Fy	2	4,1	2	2	4,1	6,1	0	0	0	6,1
Erzurum	Övabdf	16,7	30	13,3	16,7	26,7	10	60	20	60	23,3
	Övadf	33,3	36,7	13,3	46,7	13,3	30	20	30	16,7	20
	Da	23,3	10	30	6,7	20	20	6,7	16,7	10	26,7
	Ak	6,7	13,3	16,7	13,3	23,3	20	0	6,7	10	10
	Fy	2	10	26,7	16,7	16,7	20	13,3	26,7	3,3	20
Malatya	Övabdf	24	52	26	12	2	2	58	6	66	28
	Övadf	60	46	66	82	78	74	40	72	32	68
	Da	6	0	0	2	6	6	0	8	0	0
	Ak	8	0	6	2	12	16	0	12	0	2
	Fy	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Gaziantep	Övabdf	0	2,4	0	0	2,4	2,4	0	0	2,4	0
	Övadf	48,8	46,3	48,8	51,2	48,8	48,8	53,7	51,2	51,2	51,2
	Da	48,8	46,3	46,3	43,9	43,9	46,3	46,3	46,3	46,3	43,9
	Ak	2,4	4,9	4,9	2,4	4,9	2,4	0	2,4	0	4,9
	Fy	0	0	0	2,4	0	0	0	0	0	0

Tablo 5'e göre katılımcıların ödeyecekleri verginin artması gerekse bile savunma, kamu düzeni ve güvenlik, ekonomik işler ve hizmetler, çevre koruma, iskân ve toplum refahı, sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasının en çok tercih edilen üç harcama kalemi olduğu görülmektedir.

Eğitim harcamaları tüm illerde ilk üç harcama içerisinde yer alırken diğer harcamalarda farklılıklar görülmektedir. Öyle ki ekonomik işler ve hizmetler sadece Balıkesir ili için ilk üçte yer alırken, çevre koruma hizmetleri sadece Gaziantep ili için ilk üçte yer almaktadır. Diğer yandan iskân ve toplum refahı hizmetleri Trabzon ve Gaziantep illeri için ilk üçte yer almaktadır. Buna karşın İstanbul ve Balıkesir illeri için sağlık hizmetleri için yapılan harcamaların ilk üçte yer almadığı görülmektedir. Ayrıca savunma ve kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri, güvenlik için yapılan hizmetler olarak ele alındığında, bu hizmetin; Balıkesir, İzmir, Antalya ve Trabzon illerinde ilk üç harcama arasında yer almadığı görülmektedir.

Malatya ili için katılımcıların vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihleri incelendiğinde kamu harcamalarının artmasını tercih ettikleri görülmektedir. Ancak bu artış ödeyecekleri vergi artmaması halinde geçerlidir. Katılımcıların tercihlerine yönelik beyanlarına dikkat edildiğinde kamu harcamalarının bir vergi artışı ile karşılanması halinde vergiye tepkinin bir başka ifadeyle uyumsuzluğun Malatya ilinde karşılık bulacağı yüksek olasılık içermektedir.

Gaziantep ili katılımcılarının beyanları göz önünde bulundurulduğunda, ödeyecekleri vergi artmadan daha fazla harcama yapılması ve daha az harcama yapılması tercihlerinin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Buna göre Gaziantep ili katılımcılarının tercihlerinin kamu harcamalarının artmaması ya da artması gerekse bile ödeyecekleri vergi artmadan artırılması gerektiği yönünde olup, aksi halde vergiye tepkinin bir başka ifadeyle vergiye uyumsuzluğun meydana geleceği söylenebilir.

Aşağıda Tablo 6 ve 7'de katılımcıların cinsiyetlerine ve medeni durumlarına göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihlerine yer verilmektedir.

Tablo: 6
Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Vergi Ödeme ve Kamu Harcaması Tercihleri

Cinsiyet	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları										
	(%)	GKH	SH	KDGH	EİH	ÇKH	İTRH	SĞH	DKDH	EH	SGSYH
Kadın	Övabdf	12,7	37,3	21,6	14,7	10,8	12,7	47,1	6,9	65,7	28,4
	Övadf	48	39,2	50	53,9	44,1	37,3	46,1	28,4	29,4	52,9
	Da	19,6	9,8	10,8	9,8	19,6	20,6	2,9	42,2	2,9	9,8
	Ak	8,8	5,9	13,7	14,7	18,6	18,6	2,9	17,6	2	4,9
	Fy	10,8	7,8	3,9	6,9	6,9	10,8	1	4,9	0	3,9
Erkek	Övabdf	11,4	42,7	23,5	13,8	8,6	7,2	46,9	6	54,2	24,5
	Övadf	49,7	36,6	49,8	57,9	46,5	44,7	41,6	36,6	37,5	50,9
	Da	21,1	9,6	12,4	11,6	22,3	23,7	5,7	33,4	5,3	9,1
	Ak	11,2	7,8	8,9	13,2	18,5	17,9	4,4	19,8	2,7	11,5
	Fy	6,6	3,3	5,3	3,5	4,1	6,4	1,4	4,2	0,3	4,1

Tablo: 7
Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Vergi Ödeme ve Kamu Harcaması Tercihleri

Medeni Durum	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları										
	(%)	GKH	SH	KDGH	EİH	ÇKH	İTRH	SĞH	DKDH	EH	SGSYH
Bekâr	Övabdf	6,9	39,9	16,2	13,9	10,4	7,5	43,9	5,2	53,2	25,4
	Övadf	50,3	38,2	54,3	54,3	45,1	45,1	42,2	36,4	34,7	49,1
	Da	23,7	11,6	16,2	13,9	25,4	26,6	8,1	38,7	9,2	10,4
	Ak	11	8,1	9,8	15	16,2	15	5,2	18,5	2,9	11,6
	Fy	8,1	2,3	3,5	2,9	2,9	5,8	0,6	1,2	0	3,5
Evli	Övabdf	12	42,7	25,2	13,4	8,5	8,3	47,7	6,5	56,6	26
	Övadf	49,7	36,6	47,9	57,6	45,7	42,1	42,4	35,2	36,4	51,1
	Da	20,4	8,7	10,9	12	21,4	22,5	4,3	32,9	3,7	8,3
	Ak	11,5	7,7	10,2	12,9	19,5	19,4	4	19,9	2,8	10,2
	Fy	6,3	4,3	5,8	4,2	4,8	7,7	1,5	5,5	0,5	4,3

Tablo 6 ve 7'ye göre katılımcıların cinsiyetlerine göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihleri farklılık gösterirken, katılımcıların medeni durumlarına göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir. Kadın katılımcıların sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine yönelik yapılan harcamaların artmasını, erkek katılımcıların ise sağlık hizmetlerine yönelik yapılan

harcamaların artmasını ödeyecekleri verginin artması gerekse bile ilk üç harcama içerisinde tercih ettikleri görülmektedir.

Aşağıda Tablo 8'de katılımcıların yaşlarına göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihlerine yer verilmektedir.

Tablo: 8
Katılımcıların Yaşlarına Göre Vergi Ödeme ve Kamu Harcaması Tercihleri

Yaş	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları										
	(%)	GKH	SH	KDGH	EİH	ÇKH	İTRH	SĞH	DKDH	EH	SGSYH
18-30	Övabdf	6,1	43,5	16,8	14,5	8,4	6,9	36,6	3,8	42,7	17,6
	Övadf	52,7	38,2	55	55	46,6	45	45	44,3	42	55,7
	Da	25,2	9,9	17,6	13	25,2	31,3	12,2	31,3	11,5	10,7
	Ak	10,7	7,6	9,2	13,7	19,1	11,5	6,1	19,8	3,8	12,2
	Fy	5,3	0,8	1,5	3,8	0,8	5,3	0	0,8	0	3,8
31-40	Övabdf	11,1	43,9	25,7	12,5	9,3	8,2	48,6	7,5	56,8	27,9
	Övadf	49,6	33,9	48,9	56,4	45,7	42,1	42,1	35,4	35	49,6
	Da	21,8	11,8	12,1	13,2	21,8	23,9	4,6	33,2	5,4	9,6
	Ak	11,8	7,1	9,3	15	19,3	18,9	3,2	20,7	2,9	10
	Fy	5,7	3,2	3,9	2,9	3,9	6,8	1,4	3,2	0	2,9
41-50	Övabdf	14,6	38,8	21,7	15	10	9,2	49,6	7,1	59,6	27,1
	Övadf	47,9	38,8	48,8	59,2	46,3	45	42,5	34,2	36,3	51,7
	Da	17,5	8,8	10,4	10,4	18,3	16,3	2,1	33,8	2,1	6,3
	Ak	11,3	7,9	11,3	11,3	19,6	21,3	4,6	17,9	1,7	10,8
	Fy	8,8	5,8	7,9	4,2	5,8	8,3	1,3	7,1	0,4	4,2
51-60	Övabdf	10,2	44,4	27,8	14,8	6,5	6,5	45,4	2,8	57,4	24,1
	Övadf	53,7	34,8	49,1	57,4	48,1	41,7	44,4	33,3	35,2	50
	Da	20,4	2,8	7,4	14,1	26,9	28,7	4,6	38,9	1,9	7,4
	Ak	11,1	10,2	11,1	13	14,8	19,4	3,7	20,4	3,7	11,1
	Fy	4,6	2,8	4,6	3,7	3,7	3,7	1,9	4,6	1,9	7,4
61-70	Övabdf	5,6	33,3	16,7	5,6	5,6	11,1	61,1	11,1	61,1	33,3
	Övadf	55,6	44,4	50	50	38,9	33,3	33,3	27,8	38,9	44,4
	Da	22,2	5,6	5,6	22,2	16,7	16,7	0	33,3	0	16,7
	Ak	0	0	5,6	5,6	16,7	5,6	0	11,1	0	0
	Fy	16,7	16,7	22,2	16,7	22,2	33,3	5,6	16,7	0	5,6
71+	Övabdf	0	0	0	0	0	0	33,3	0	33,3	33,3
	Övadf	0	66,7	33,3	33,3	0	0	0	33,3	0	0
	Da	33,3	33,3	66,7	33,3	66,7	33,3	33,3	33,3	33,3	33,3
	Ak	66,7	0	0	33,3	33,3	67,3	33,3	33,3	33,3	33,3
	Fy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 8'e göre katılımcıların ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri ilk üç harcamanın savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için olan harcamaların olduğu görülmektedir. Buna karşın ilk üç harcama tercihi tüm yaş gruplarında benzerlik gösterirken sadece 71+ yaş grubunda diğer yaş gruplarında ilk üçte yer alan savunma hizmetleri için daha fazla harcama yapılması yerine sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Aşağıda Tablo 9'da katılımcıların eğitim düzeylerine göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihlerine yer verilmektedir.

Tablo: 9
Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Vergi Ödeme ve Kamu Harcaması Tercihleri

Eğitim	(%)	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları									
		GKH	SH	KDGH	EİH	ÇKH	İTRH	SGH	DKDH	EH	SGSYH
İlköğretim	Övabdf	12	39,6	23	14,7	7,8	5,5	49,3	7,4	53	24
	Övadf	49,8	43,3	50,7	57,6	42,9	41,9	39,2	37,8	38,7	51,6
	Da	17,5	6,9	11,1	12,9	25,8	24	6,5	31,3	5,1	7,8
	Ak	15,7	7,8	10,1	12	20,7	22,1	3,7	19,4	2,3	11,1
	Fy	5,1	2,3	5,1	2,8	2,8	6,5	1,4	4,1	0,9	5,5
Lise	Övabdf	8,7	40,5	21,5	14,5	8,3	9,7	45,3	6,9	51,2	26
	Övadf	48,1	34,3	46,7	53,3	43,9	42,6	41,5	30,1	37	45,3
	Da	23,9	12,8	14,2	13,5	21,8	22,5	5,9	35,3	6,9	11,1
	Ak	11,4	7,6	11,4	13,8	20,8	18,3	5,2	22,8	4,5	13,5
	Fy	8	4,8	6,2	4,8	5,2	6,9	2,1	4,8	0,3	4,2
Önlisans	Övabdf	15,7	49	19,6	13,7	17,6	13,7	41,2	7,8	66,7	17,6
	Övadf	39,2	27,5	43,1	51	39,2	33,3	54,9	29,4	27,5	60,8
	Da	29,4	3,9	15,7	15,7	23,5	29,4	2	44,2	5,9	7,8
	Ak	7,8	15,7	15,7	17,6	13,7	7,8	2	7,8	0	5,9
	Fy	7,8	3,9	5,9	2	5,9	15,7	0	13,7	0	7,8
Lisans	Övabdf	13,9	51,9	34,3	12	8,2	7	54,4	1,9	61,4	28,5
	Övadf	56,3	32,9	52,5	62,7	52,5	47,5	39,2	43,7	36,1	55,7
	Da	15,2	6,3	6,3	8,9	19,6	22,8	3,2	32,9	1,9	7
	Ak	9,5	5,7	5,7	13,3	15,2	18,4	2,5	19,6	0,6	7,6
	Fy	5,1	3,2	3,2	3,2	4,4	4,4	0,6	1,9	0	1,3
Lisansüstü	Övabdf	0	11,1	0	33,3	11,1	0	11,1	0	66,7	11,1
	Övadf	44,4	30,3	55,6	33,3	55,6	66,7	55,6	22,2	33,3	55,6
	Da	33,3	11,1	0	0	0	11,1	0	44,4	0	11,1
	Ak	11,1	44,4	44,4	33,3	33,3	22,2	33,3	33,3	0	11,1
	Fy	11,1	0	0	0	0	0	0	0	0	11,1

Tablo 9'a göre katılımcıların ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri ilk üç harcama savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için olan harcamalar olduğu görülmektedir. Buna karşın ilk üç harcama tercihi tüm eğitim durumu gruplarında benzerlik gösterirken sadece lisansüstü eğitim durumu grubunda diğer eğitim durumu gruplarından farklı olarak çevre koruma ve ekonomik işler ve hizmetler için yapılacak harcamaların artmasının da tercih edildiği görülmektedir.

Aşağıda Tablo 10'da katılımcıların aylık kişisel gelirlerine göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihlerine yer verilmektedir.

Tablo: 10
Katılımcıların Aylık Kişisel Gelirlerine Göre Vergi Ödeme ve Kamu Harcaması Tercihleri

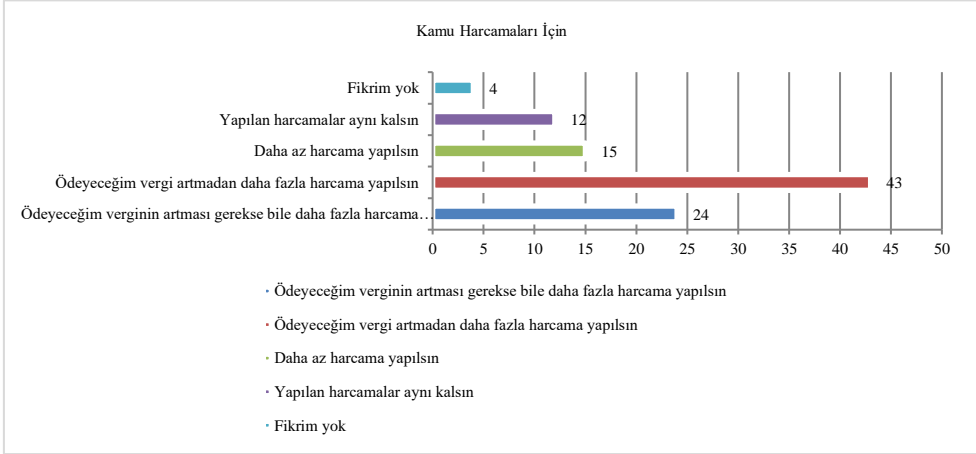
Aylık Kişisel Gelir	(%)	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları									
		GKH	SH	KDGH	EİH	ÇKH	İTRH	SGH	DKDH	EH	SGSYH
0-1000	Övabdf	8,3	41,7	25	16,7	25	16,7	41,7	16,7	66,7	25
	Övadf	58,3	25	58,3	58,3	58,3	41,7	41,7	33,3	16,7	41,7
	Da	16,7	16,7	8,3	16,7	8,3	25	8,3	33,3	8,3	16,7
	Ak	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	16,7	8,3	16,7
	Fy	8,3	8,3	0	0	0	8,3	0	0	0	0
1001-2000	Övabdf	5,1	30,5	8,5	8,5	8,5	5,1	45,8	10,2	42,4	32,2
	Övadf	47,5	40,7	49,2	44,1	39	39	32,2	39	33,9	40,7
	Da	23,7	16,9	20,3	30,5	25,4	15,3	33,9	33,9	10,2	13,6
	Ak	11,9	6,3	16,9	10,2	15,3	15,3	3,4	10,2	10,2	8,5
	Fy	11,9	5,1	5,1	6,8	6,8	15,3	3,4	6,8	3,4	5,1
2001-3000	Övabdf	11,1	28,1	20,5	14,4	13	14,4	43,2	11	50,7	24
	Övadf	43,8	41,8	39,7	52,1	41,1	42,5	39,7	26,7	32,9	38,4
	Da	31,5	19,2	23,3	19,2	26,7	25,3	13	43,8	12,3	15,8
	Ak	8,9	8,2	11	11	15,8	13	3,4	14,4	3,4	15,8
	Fy	4,8	2,7	5,5	3,4	3,4	4,8	0,7	4,1	0,7	6,2

3001-4000	Övabdf	12,6	42,5	21,6	11,4	0,2	12	46,1	7,2	63,5	24
	Övadf	47,3	41,3	56,3	61,7	48,5	41,3	46,1	34,7	32,9	50,3
	Da	21,6	6,6	10,2	12	17,4	20,4	2,4	29,3	3	7,2
	Ak	11,4	7,2	7,2	11,4	18,6	18	4,2	21	0,6	13,2
	Fy	7,2	2,4	4,8	3,6	5,4	8,4	1,2	7,8	0	5,4
4001-5000	Övabdf	8,1	47,7	27	18,9	7,2	6,3	44,1	4,5	44,1	27,9
	Övadf	55,9	36	49,5	55,9	46,8	38,7	43,2	36,9	49,5	55
	Da	19,8	8,1	10,8	9	25,2	27	3,6	29,7	3,6	7,2
	Ak	10,8	6,3	9	14,4	20,7	22,5	6,3	27	2,7	6,3
	Fy	5,4	1,8	3,6	1,8	0	5,4	2,7	1,8	0	3,6
5001-6000	Övabdf	13	54	31	11	6	4	52	1	57	19
	Övadf	61	36	52	63	51	49	44	47	40	67
	Da	9	0	3	4	17	25	0	29	0	5
	Ak	12	7	10	16	22	18	2	19	3	7
	Fy	5	3	4	8	4	4	2	4	0	2
6001-7000	Övabdf	19,2	58,9	35,6	16,4	1,4	5,5	56,2	4,1	71,2	38,4
	Övadf	53,4	26	47,9	60,3	46,6	41,1	38,4	37	26	50,7
	Da	12,3	2,7	2,7	5,5	26	19,2	0	34	1,4	2,7
	Ak	12,3	8,2	8,2	15,1	24,7	28,8	5,5	17,8	1,4	6,8
	Fy	2,7	4,1	5,5	2,7	1,4	5,5	0	6,8	0	1,4
7001-8000	Övabdf	5,3	39,5	18,4	21,1	5,3	2,6	50	0	63,2	26,3
	Övadf	55,3	36,8	52,6	57,9	47,4	52,6	42,1	39,5	34,2	55,3
	Da	18,4	5,3	10,5	7,9	21,1	18,4	2,6	42,1	2,6	10,5
	Ak	10,5	7,9	10,5	7,9	18,4	10,5	5,3	15,8	0	5,3
	Fy	10,5	10,5	7,9	5,3	7,9	15,8	0	2,6	0	2,6
8001-9000	Övabdf	18,2	45,5	22,7	9,1	4,5	0	40,9	0	36,4	22,7
	Övadf	45,5	31,8	50	63,6	50	63,6	50	54,5	59,1	50
	Da	18,2	9,1	9,1	0	13,6	13,6	0	22,7	0	4,5
	Ak	9,1	4,5	9,1	27,3	18,2	13,6	9,1	22,7	4,5	13,6
	Fy	9,1	9,1	9,1	0	13,6	9,1	0	0	0	9,1
9001-10000	Övabdf	0	22,2	0	11,1	11,1	0	33,3	0	66,7	22,2
	Övadf	44,4	22,2	55,6	44,4	55,6	44,4	44,4	22,2	22,2	55,6
	Da	55,6	22,2	22,2	22,2	11,1	11,1	11,1	55,6	11,1	11,1
	Ak	0	33,3	22,2	22,2	22,2	44,4	11,1	22,2	0	11,1
	Fy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10001+	Övabdf	8	32	20	12	20	0	40	4	56	16
	Övadf	32	32	44	44	32	28	56	32	36	68
	Da	24	16	12	20	28	44	4	44	4	4
	Ak	20	4	8	12	4	16	0	20	4	12
	Fy	16	16	16	12	16	12	0	0	0	0

Tablo 10'a göre katılımcıların ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri ilk üç harcamanın savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için olan harcamalar olduğu görülmektedir. Tüm aylık kişisel gelir gruplarında ilk üç harcama tercihi benzerlik göstermekle birlikte aylık kişisel geliri 1001-2000 TL aralığında olan katılımcıların savunma hizmetleri için yapılan harcama tercihlerinin yerini sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamalar aldığı görülmektedir. Ayrıca aylık kişisel geliri 9001-10000 TL olan katılımcıların savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için yapılan harcamalar yanında sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamaları da tercih ettiği görülmektedir.

Aşağıdaki Grafik 1'de, katılımcıların, kamu harcaması tercihlerine ve bu tercihler için vergi ödeme isteklerine yönelik beyanlarına yer verilmektedir.

Grafik: 1
Katılımcıların Kamu Harcaması Tercihleri ve Bu Tercihler İçin Vergi Ödeme ile İlgili Beyanları

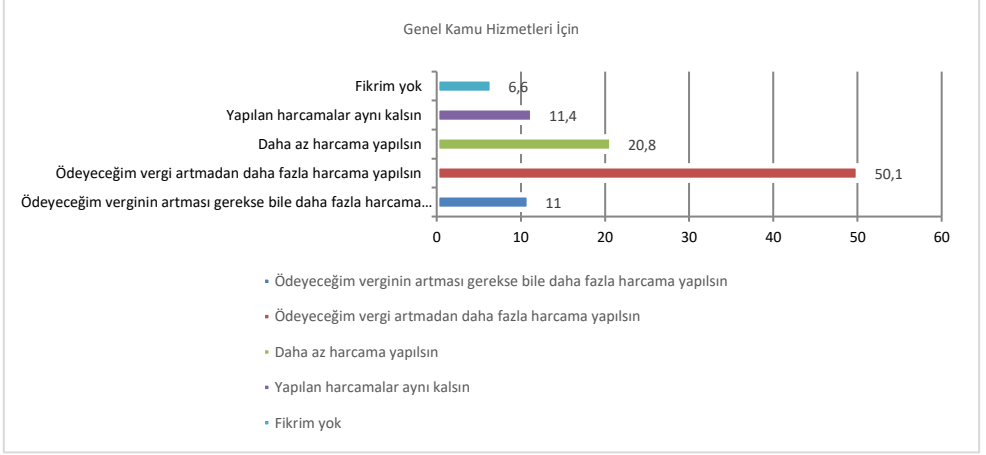

Grafik 1'e göre katılımcıların, fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamalarına yönelik düşüncelerinin kamu harcamalarının artırılması yönünde olduğu ancak ödeyecekleri vergilerin artmaması koşuluyla, bu artışı destekledikleri görülmektedir. Bir başka ifade ile katılımcıların neredeyse yarısının (%44), ödeyeceği vergiler artmadan daha fazla kamu harcaması yapılmasını tercih ettiği görülmektedir.

Katılımcıların fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamaları tercihleri ve bu harcama tercihlerindeki artış için vergi ödeme isteklerine, grafikler yardımıyla, fonksiyonel sınıflandırmanın ilk kalemi olan genel kamu hizmetlerinden başlamak üzere sırasıyla aşağıda yer verilmektedir.

Aşağıdaki Grafik 2'de katılımcıların genel kamu hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların yarısının genel kamu hizmetleri için yapılan harcamaların ödeyecekleri vergi artmadan artırılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 2
Katılımcıların Genel Kamu Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 2'ye göre genel kamu hizmetleri için katılımcıların: %11'i yapılan harcamaların ödeyeceği vergi artması gerekse bile daha fazla yapılmasını, %21'inin daha az harcama yapılmasını, %11'inin yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %7'sinin genel kamu hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %61'i genel kamu hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ve 20. Tabloda kısaltmalar şu şekildedir. ÖVABDF: Ödeyeceğim Verginin Artması Gerekse Bile Daha Fazla, ÖVADF: Ödeyeceğim Vergi Artmadan Daha Fazla, DA: Daha Az, AK: Aynı Kalsın, FY: Fikrim Yok.

Tablo: 11
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Genel Kamu Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

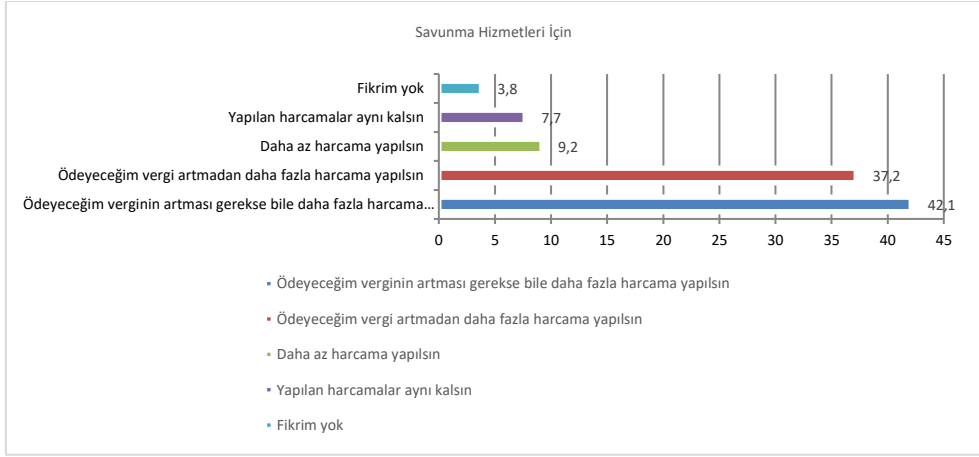
	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	AK (%)	FY (%)
İl	11	50,1	20,8	11,4	6,6
Yaş	11	50,1	20,9	11,4	6,7
Medeni durum	10,9	49,9	21,1	11,4	6,7
Cinsiyet	11,4	49,7	21,1	11,2	6,6
Eğitim	11,2	49,7	20,6	12	6,5
Aylık Kişisel Gelir	11,2	50,3	21	11	6,6

Tablo 11'e göre, katılımcıların demografik değişkenlerine göre genel kamu hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıdaki Grafik 3'te katılımcıların savunma hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların neredeyse yarısının (%42) savunma hizmetleri için

yapılan harcamaların ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 3
Katılımcıların Savunma Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 3'e göre savunma hizmetleri için katılımcıların: %37'si yapılan harcamaların ödeyeceği vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını, %9'unun daha az harcama yapılmasını, %8'inin yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %4'ünün savunma hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %79'unun savunma hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

Tablo 12. Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Savunma Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

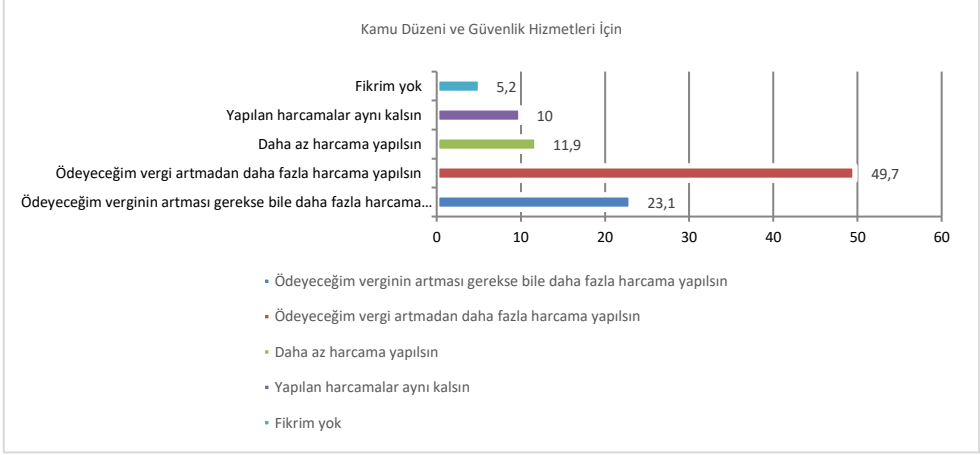
	ÖVADF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	42,1	37,2	9,2	7,7	3,8
Yaş	42	37,3	9,2	7,7	3,8
Medeni Durum	42,1	36,9	9,3	7,8	3,9
Cinsiyet	41,9	36,9	9,6	7,6	3,9
Eğitim	43	36,2	9	8,3	3,6
Aylık Kişisel Gelir	42	37,1	9,4	7,5	3,9

Tablo 12'ye göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre savunma hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıda Grafik 4'te katılımcıların kamu düzeni ve güvenlik hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların yarısının (49,7) kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri için yapılan harcamaların ödeyecekleri vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 4 Katılımcıların Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 4'e göre kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri için: katılımcıların %23,1'inin yapılan harcamaların ödeyeceği vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını, %11,9'unun daha az harcama yapılmasını, %10'unun yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %5,2'sinin kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %73'ünün kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettikleri söylenebilir.

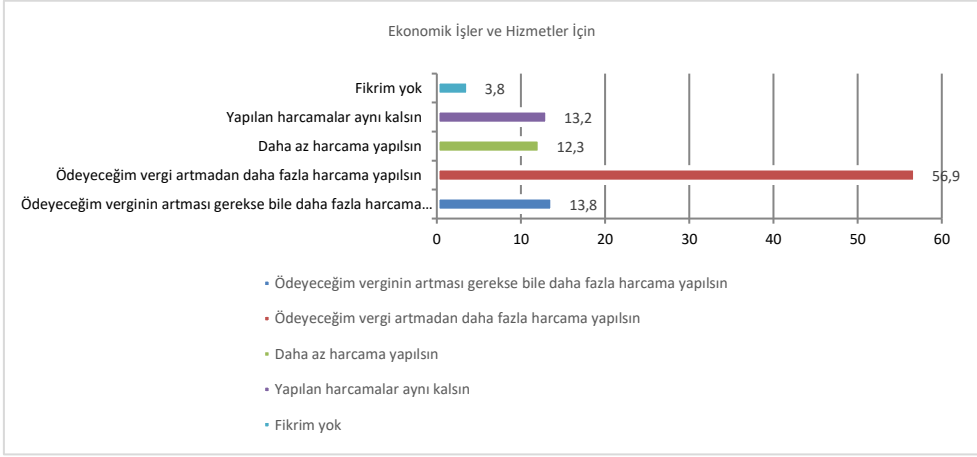
Tablo: 13
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	23,1	49,7	11,9	10	5,2
Yaş	23	49,8	11,9	10	5,2
Medeni Durum	23,2	49,4	12	10,1	5,3
Cinsiyet	23,3	49,8	12,2	9,6	5,1
Eğitim	23,9	49	11,5	10,5	5,1
Aylık Kişisel Gelir	23,4	49,5	12,1	9,8	5,2

Tablo 13'e göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıda Grafik 5'te katılımcıların ekonomik işler ve hizmetlere yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların yarısından fazlasının (56,9) ekonomik işler ve hizmetler için yapılan harcamaların ödeyecekleri vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 5
Katılımcıların Ekonomik İşler ve Hizmetlere Yönelik Tercihleri

Grafik 5'e göre ekonomik işler ve hizmetler için katılımcıların: %13,8'inin yapılan harcamaların ödeyeceği vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını, %12,3'ünün daha az harcama yapılmasını, %13,2'sinin yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %3,8'inin ekonomik işler ve hizmetler için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %71'inin ekonomik işler ve hizmetler için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

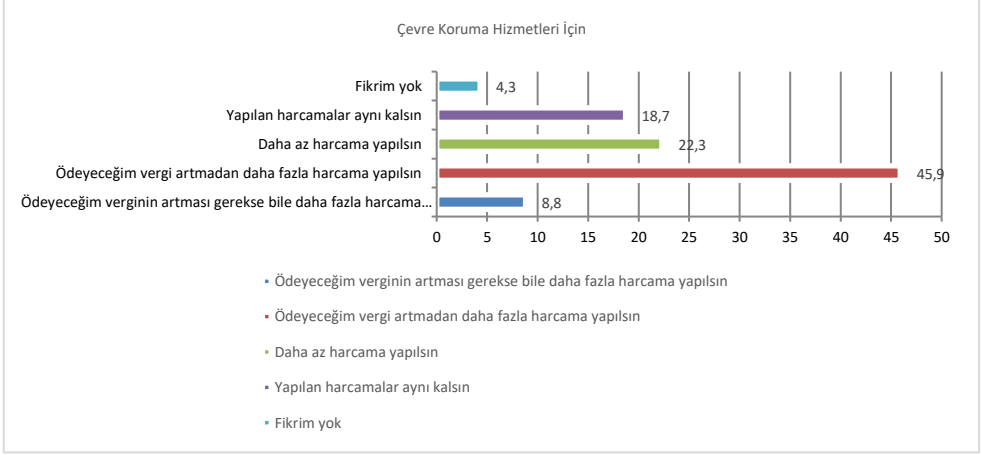
Tablo: 14
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Ekonomik İşler ve Hizmetler İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	13,8	56,9	12,3	13,2	3,8
Yaş	13,7	57	12,3	13,2	3,8
Medeni Durum	13,5	56,9	12,4	13,3	3,9
Cinsiyet	13,9	57,4	11,4	13,4	3,9
Eğitim	14,2	56,2	12,3	13,7	3,6
Aylık Kişisel Gelir	13,8	56,7	12,6	13	3,9

Tablo 14'e göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre ekonomik işler ve hizmetler için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıdaki Grafik 6'da katılımcıların çevre koruma hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların %45,9'unun çevre koruma hizmetleri için yapılan harcamaların ödeyecekleri vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 6
Katılımcıların Çevre Koruma Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 6'ya göre çevre koruma hizmetleri için katılımcıların: %8,8'inin yapılan harcamaların ödeneceği vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını, %22,3'ünün daha az harcama yapılmasını, %18,7'sinin yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %4,3'ünün çevre koruma hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %55'inin çevre koruma hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

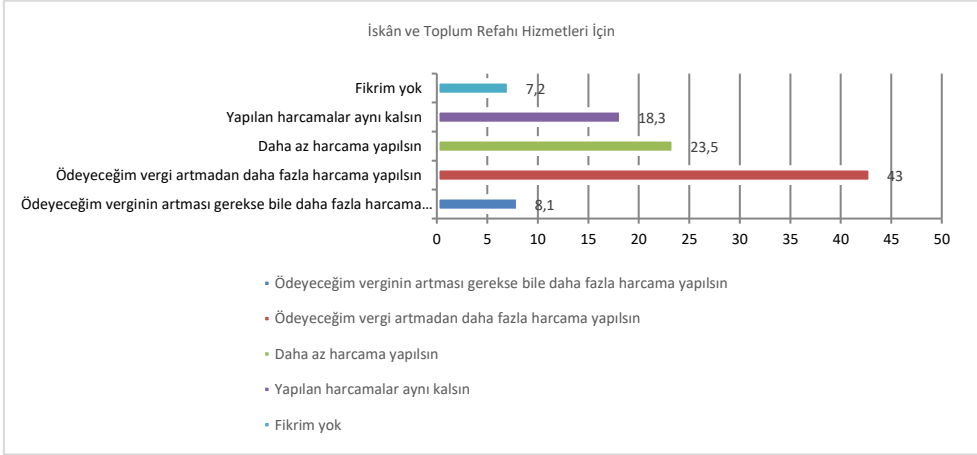
Tablo: 15
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Çevre Koruma Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	8,8	45,9	22,3	18,7	4,3
Yaş	8,8	46	22,2	18,7	4,4
Medeni Durum	8,9	45,6	22,3	18,8	4,4
Cinsiyet	8,9	46,1	21,9	18,5	4,5
Eğitim	8,8	45,3	22,4	19,2	4,3
Aylık Kişisel Gelir	8,9	45,9	22,3	18,5	4,3

Tablo 15'e göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre çevre koruma hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıdaki Grafik 7'de katılımcıların iskân ve toplum refahı hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların %43'ünün iskân ve toplum refahı hizmetleri için yapılan harcamaların ödenecekleri vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 7
Katılımcıların İskân ve Toplum Refahı Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 7'ye göre iskân ve toplum refahı hizmetleri için katılımcıların: %8,1'inin yapılan harcamaların ödeneceği vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını, %23,5'inin daha az harcama yapılmasını, %18,3'ünün yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %7,2'sinin iskân ve toplum refahı hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %51'inin iskân ve toplum refahı harcamaları için yapılacak harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

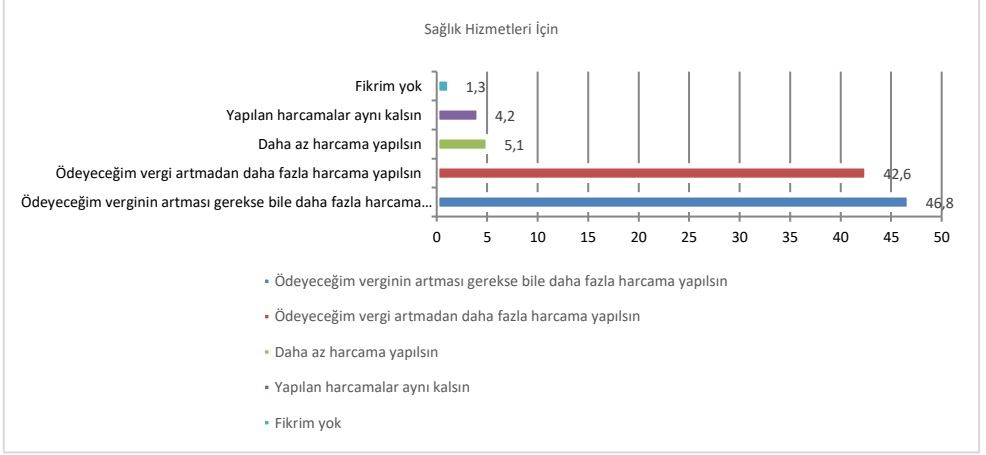
Tablo: 16
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre İskân ve Toplum Refahı Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	8,1	43	23,5	18,3	7,2
Yaş	8,1	43	23,4	18,3	7,2
Medeni Durum	8,2	42,7	23,4	18,4	7,3
Cinsiyet	8	43,7	23,3	18	7
Eğitim	8	43,1	23,3	18,8	6,8
Aylık Kişisel Gelir	8,1	42,8	23,6	18,1	7,3

Tablo 16'ya göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre iskân ve toplum refahı hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıda Grafik 8'de katılımcıların sağlık hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların neredeyse yarısının (46,8) sağlık hizmetleri için yapılan harcamaların ödenecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 8
Katılımcıların Sağlık Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 8'e göre sağlık hizmetleri için katılımcıların: %42,6'sının yapılan harcamaların ödeyeceği vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını, %5,1'inin daha az harcama yapılmasını, %4,2'sinin yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %1,3'ünün sağlık hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %90'ının sağlık hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

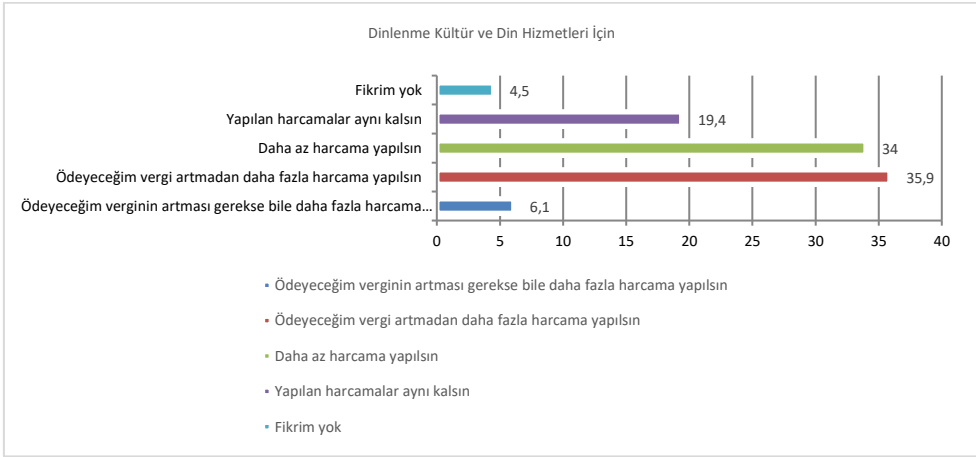
Tablo: 17
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Sağlık Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	46,8	42,6	5,1	4,2	1,3
Yaş	46,7	42,6	5,1	4,2	1,3
Medeni Durum	46,9	42,4	5,2	4,3	1,3
Cinsiyet	47	42,2	5,3	4,2	1,4
Eğitim	47,8	41,4	5,1	4,3	1,4
Aylık Kişisel Gelir	46,6	42,5	5,2	4,3	1,3

Tablo 17'ye göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre sağlık hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıdaki Grafik 9'da katılımcıların dinlenme kültür ve din hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların %35,9'unun dinlenme kültür ve din hizmetleri için yapılan harcamaların ödeyecekleri vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 9
Katılımcıların Dinlenme Kültür ve Din Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 9'a göre dinlenme kültür ve din hizmetleri için katılımcıların: %6,1'inin yapılan harcamaların ödeneceği vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını, %34'ünün daha az harcama yapılmasını, %19,4'ünün yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %4,5'inin dinlenme kültür ve din hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %42'sinin dinlenme kültür ve din hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

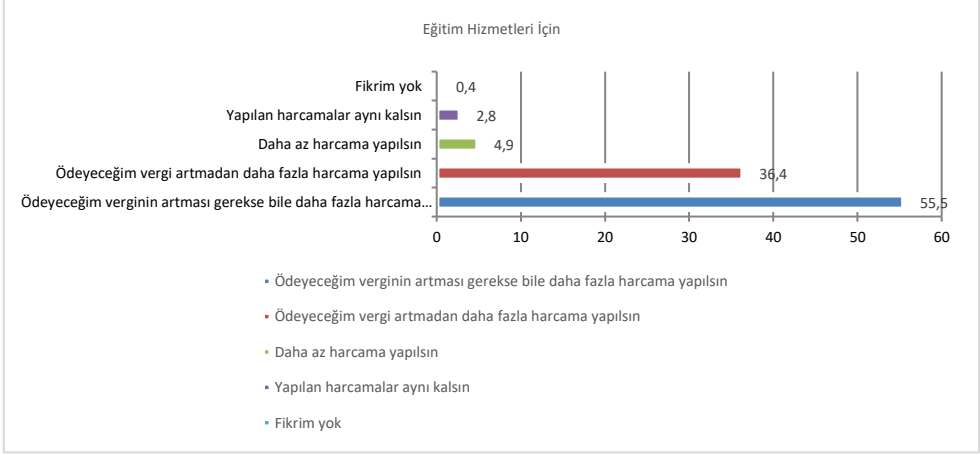
Tablo: 18
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Dinlenme Kültür ve Din Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	6,1	35,9	34	19,4	4,5
Yaş	6,1	36	33,9	19,5	4,5
Medeni Durum	6,2	35,5	34,2	19,6	4,5
Cinsiyet	6,1	35,5	34,6	19,5	4,3
Eğitim	5,9	35,2	34,1	20,2	4,6
Aylık Kişisel Gelir	6	36,2	34,3	18,9	4,6

Tablo 18'e göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre dinlenme kültür ve din hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıdaki Grafik 10'da katılımcıların eğitim hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların yarısından fazlasının (55,5) eğitim hizmetleri için yapılan harcamaların ödenecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 10
Katılımcıların Eğitim Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 10'a göre eğitim hizmetleri için katılımcıların: %36,4'ünün yapılan harcamaların ödeyeceği vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını, %4,9'unun daha az harcama yapılmasını, %2,8'inin yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %0,4'ünün eğitim hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %93'ünün eğitim hizmetleri için yapılacak harcamaların daha fazla yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

Tablo: 19
Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Eğitim Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

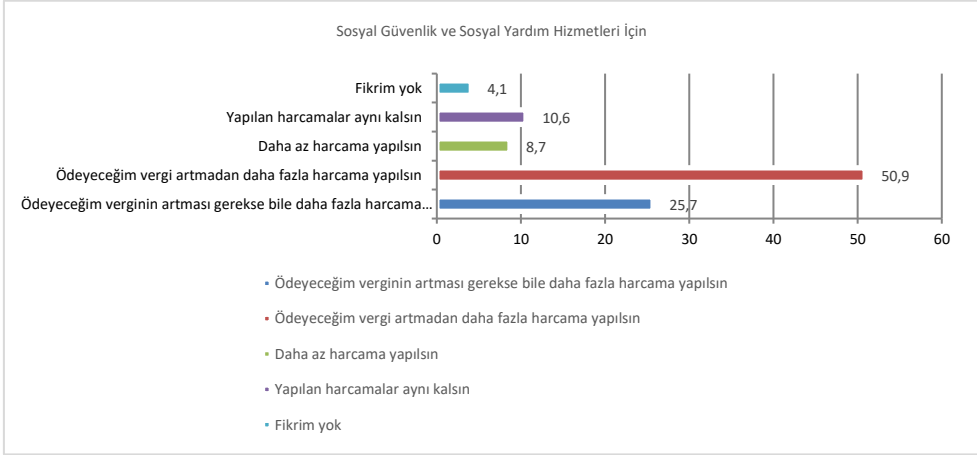
	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	55,5	36,4	4,9	2,8	0,4
Yaş	55,4	36,5	4,9	2,8	0,4
Medeni Durum	55,8	36	4,9	2,8	0,4
Cinsiyet	55,8	36,4	5	2,6	0,3
Eğitim	55,2	36,6	5,1	2,6	0,4
Aylık Kişisel Gelir	55,5	36,2	5	2,9	0,4

Tablo 19'a göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre eğitim hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Aşağıdaki Grafik 11'de katılımcıların sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine yönelik tercihlerine yer verilmektedir. Buna göre katılımcıların yarısının (50,9) sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamaların ödeyecekleri vergi artmadan daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri görülmektedir.

Grafik: 11

Katılımcıların Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetlerine Yönelik Tercihleri

Grafik 11'e göre sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için katılımcıların %25,7'sinin yapılan harcamaların ödeyeceği vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını, %8,7'sinin daha az harcama yapılmasını, %10,6'sının yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %4,1'inin sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için fikrim yok beyanında bulunduğu da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %71'inin sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için daha fazla harcama yapılmasını tercih ettiği söylenebilir.

Tablo: 20

Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri İçin Vergi Ödeme ve Harcama Yapılmasına Yönelik Tercihleri

	ÖVABDF (%)	ÖVADF (%)	DA (%)	Aynı (%)	FY (%)
İl	25,7	50,9	8,7	10,6	4,1
Yaş	25,6	51	8,7	10,6	4,1
Medeni Durum	25,9	50,6	8,8	10,5	4,1
Cinsiyet	25	51,2	9,2	10,6	4,1
Eğitim	25,1	50,7	9	10,9	4,3
Aylık Kişisel Gelir	25,7	50,9	8,8	10,5	4,1

Tablo 20'ye göre katılımcıların demografik değişkenlerine göre sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için vergi ödeme ve harcama yapılmasına yönelik tercihleri benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların çoğunun, savunma (%79), sağlık (%90) ve eğitim (%93) hizmetleri için yapılan harcamaların artırılması yönünde düşünceye sahip oldukları ve bu harcamaların artışı için ödeyecekleri vergilerin artması gerekse bile, harcamaların artırılması yönünde düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Bir başka ifade ile katılımcıların; savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için yapılan kamu harcamalarının yapılış süreci ve bu süreçte karşılaşılabilecek her türlü soruna, vergi idaresinin etkinliği sorunu ve çeşitli nedenlerden

ötürü meydana gelebilecek bir dizi soruna rağmen, bu harcamalar için daha fazla vergi ödemeyi kabul edecekleri söylenebilir.

Katılımcıların kamu düzeni ve güvenlik (%73), ekonomik işler ve hizmetler (%71) ve sosyal güvenlik ve sosyal yardım (%77) harcamalarının daha fazla yapılmasını tercih etmeleri oransal olarak benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda mükelleflerin söz konusu bu harcamalar için daha fazla harcama yapılmasını gerekli gördüğü ancak ödeyecekleri vergilerin artmasını kabul edecek değerde görmedikleri söylenebilir.

Katılımcıların ortalama %15'i kamu hizmetleri için daha az harcama yapılmasını tercih etmektedir. Genel kamu hizmetleri (%21), çevre koruma hizmetleri (%22) ve dinlenme kültür ve din hizmetleri (%34) için yapılan harcamaların daha az yapılmasını tercih eden katılımcı yüzdesinin ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir. Söz konusu bu harcamalar arasında dinlenme kültür ve din hizmetleri için yapılan harcamaların azaltılmasının mükelleflerin vergi ödeme motivasyonunu artıracığı söylenebilir. Ancak dinlenme, kültür ve din olmak üzere birden fazla harcamayı içeren bu harcama kalemi için ayrıca bir araştırma yapıp hangi alt kalemin azaltılmasının belirlenmesi yapılacak olan harcama programının amacına hizmet etmesi açısından önemlidir.

Katılımcıların ortalama %12'si kamu hizmetleri için yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih etmektedir. Ekonomik işler ve hizmetler (%13), çevre koruma hizmetleri (%19), iskân ve toplum refahı hizmetleri (%18) ve dinlenme kültür ve din hizmetleri (19) için yapılan harcamaların aynı kalmasını tercih eden katılımcı yüzdesinin ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir.

Katılımcıların ortalama %4'ünün kamu hizmetleri için yapılan harcamalara yönelik bir fikrinin olmadığı görülmektedir. Genel kamu hizmetleri (%7), kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri (%5), iskân ve toplum refahı hizmetleri (%7) ve dinlenme kültür ve din hizmetleri için (%5) için yapılan harcamalara yönelik fikrim yok beyanlarının ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir. Böylelikle fikrim yok beyanında bulunan katılımcıların, kamu harcaması bilinçlerinin olmadığı, hatta varsa bile çok düşük olduğu söylenebilir. Bu noktada söz konusu bu harcamaların neler olduğu konusunda öncelikle mükellefler ve sonrasında toplumun bilgilendirilmesi için çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu söylenebilir. Öyle ki bu harcamalara yönelik bilgi ve dolayısıyla bilinç eksikliği diğer bulgular göz önünde bulundurulduğunda ortalamasının üzerindeki tespitleri de açıklar niteliktedir.

Tablo: 21
Türkiye'de Kamu Hizmetlerinin Mükellef Tercihlerine Uygunluğu

Soru	Evet (%)	Hayır (%)
Türkiye'de sunulan kamu hizmetleri sizin de tercih ettiğiniz hizmetler midir?	39,5	60,5

Tablo 21'de katılımcıların çoğunun *Türkiye'de sunulan kamu hizmetleri sizin de tercih ettiğiniz hizmetler midir?* sorusuna hayır beyanında bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki vergi uyumsuzluğu sorunu, sıklıkla uygulanan vergi afları ve ilgili dönemde hükümetin seçmen kaybetmesinin önemli bir nedeninin mükelleflerin tercihleri ile örtüşmeyen kamu harcama programları olduğu söylenebilir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma kamu tercihi ve vergi teorisi kapsamında ele alınmıştır. Kamu tercihi teorisi rasyonel bireylerin, hükümetin, çıkar ve baskı gruplarının faydalarını maksimum yapacak kararlar aldıklarını varsaymaktadır. Ayrıca kamusal mal ve hizmetler ile maliyetleri arasında bir mübadele olduğu da varsayılmaktadır. Bu varsayımlar ışığında seçmenlerin/mükelleflerin faydalarını maksimum yapacak harcama programı ve hükümetin tekrar seçilmesini sağlayacak harcama programının benzerlik göstermesi her iki tarafın sağlayacağı fayda için önem arz etmektedir. Toplum sözleşmesi ile mükelleflerin vergi ile ilgili hak ve yükümlülüklerine açıkça yer verilmektedir. Buna bağlamda vergi teorisine göre vergi, kamu harcamalarının bir bedeli olarak mükelleflere fayda sağlamasına bakılmaksızın mükelleflerin devlete ödemesi gereken bir bedeldir ve dayanağını T.C. Anayasasının 73. maddesinden almaktadır. Mükellefler T.C. Anayasasının 73. maddesi gereği vergi ödemektedir ancak bu ödemeyi hangi harcamalar için yapmayı isteyip istemediği bilinmemektedir.

Mükelleflerin tercih edeceği harcama programı vergi gelirlerinin tahsilatı için önem taşımaktadır. Öyle ki mükellef tercih ettiği harcama programı için vergiye karşı bir tepki geliştirmeyecek, gönüllü uyum gösterecektir. Bu bağlamda mükelleflerin kamu harcamalarına yönelik tercihlerinin belirlenmesi vergi gelirlerinin geleceği için önemlidir. Ancak mükelleflerin vergiyi kamu harcamalarının karşılığı olarak görebileceği gibi görmediği de söylenebilir. Her bir katılımcının vergiyi kamu harcamalarının karşılığı olarak gördüğü bir çalışmaya henüz rastlanılmamıştır. Bu durumda daha önce yapılan çalışmalarda katılımcıların tamamının vergiyi kamu harcamalarının karşılığı olarak görmemesinin bir nedeninin, tercihlerine uymayan kamu harcama programları olduğu söylenebilir.

Kamu harcamaları ile bu harcamaların finansmanı arasındaki ilişkinin mükelleflerin vergi ödeme motivasyonları üzerinde etkisi görüşünün varlığını sürdürdüğü söylenebilir (OECD, 2019b). Daha önce yapılan iki çalışmada (Mueller, 1963; OECD, 2019a) bireylerin kamu harcamalarına ve bu harcamalara yönelik vergi ödeme isteklilikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. OECD tarafından yapılan bu çalışmada kişilerin daha fazla harcama yapılması için gelirlerinin yüzde kaçını vergi olarak ödemeyi kabul edecekleri araştırılmıştır. Ancak söz konusu bu çalışmalarda dönemden, örneklemeden ve kamu harcamaları sınıflandırmasından kaynaklanan kısıtlar mevcuttur. Bu çalışma bu kısıtların neden olduğu boşluğu doldurarak literatüre katkı sağlar niteliktedir.

Bu çalışmadaki saha araştırması Türkiye genelini yansıtacak şekilde belirlenmiş ve 782 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Frekans analizi bulguları değerlendirildiğinde katılımcıların %39,5'i Türkiye'de sunulan kamu hizmetlerinin, kendilerinin de tercih ettiği kamu hizmetleri olduğunu beyan etmiştir. Buna göre sunulan kamu hizmetlerinin mükellef tercihleri ile uyumlu olmadığı tespit edilmiştir.

İllere göre, katılımcıların ödeyecekleri verginin artması gerekse bile; savunma, kamu düzeni ve güvenlik, ekonomik işler ve hizmetler, çevre koruma, iskân ve toplum refahı,

sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için daha fazla harcama yapılmasının en çok tercih edilen üç harcama kalemi olduğu tespit edilmiştir. Eğitim harcamaları tüm illerde ilk üç harcama içerisinde yer alırken diğer harcamalarda farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre ekonomik işler ve hizmetler için yapılacak olan harcamaların sadece Balıkesir ili için ilk üçte yer aldığı, çevre koruma hizmetleri için yapılacak harcamaların sadece Gaziantep ili için ilk üçte yer aldığı tespit edilmiştir. İskân ve toplum refahı hizmetleri için yapılacak olan harcamaların Trabzon ve Gaziantep illeri için ilk üçte yer aldığı tespit edilmiştir. İstanbul ve Balıkesir illeri için sağlık hizmetleri için yapılan harcamaların ilk üçte yer almadığı, ayrıca savunma ve kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri, güvenlik için yapılan hizmetler olarak ele alındığında, bu hizmetlerin; Balıkesir, İzmir, Antalya ve Trabzon illerinde ilk üç harcama arsında yer almadığı da tespit edilmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine ve medeni durumları göz önünde bulundurulduğunda vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihlerine göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihleri farklılık gösterirken, katılımcıların medeni durumlarına göre vergi ödeme ve kamu harcaması yapılmasına yönelik tercihlerinin benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Kadın katılımcıların sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine yönelik yapılan harcamaların artmasını, erkek katılımcıların ise sağlık hizmetlerine yönelik yapılan harcamaların artmasını ödeyecekleri verginin artması gerekse bile tercih ettikleri görülmüştür. Yaş gruplarına göre katılımcıların ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri ilk üç harcamanın savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için olan harcamaların olduğu tespit edilmiştir. Yaş gruplarına göre ilk üç harcama tercihi tüm yaş gruplarında benzerlik gösterirken sadece 71+ yaş grubunda savunma hizmetleri için daha fazla harcama yapılması yerine sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamaların daha fazla yapılmasının tercih edildiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri ilk üç harcamanın savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için olan harcamalar olduğu tespit edilmiştir. İlk üç harcama tercihi tüm eğitim durumu gruplarında benzerlik gösterirken sadece lisansüstü eğitim durumu grubunda diğer eğitim durumu gruplarından farklı olarak çevre koruma ve ekonomik işler ve hizmetler için yapılacak harcamaların artmasının da tercih edildiği tespit edilmiştir. Aylık kişisel gelire göre katılımcıların ödeyecekleri vergi artması gerekse bile daha fazla harcama yapılmasını tercih ettikleri ilk üç harcamanın savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için olan harcamalar olduğu tespit edilmiştir. Tüm aylık kişisel gelir gruplarında ilk üç harcama tercihi benzerlik göstermekle birlikte aylık kişisel geliri 1001-2000 TL aralığında olan katılımcıların savunma hizmetleri için yapılan harcamaların yerine sosyal güvenlik ve sosyal ve yardım hizmetleri için yapılan harcamaları tercih ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca aylık kişisel geliri 9001-10000 TL olan katılımcıların savunma, sağlık ve eğitim hizmetleri için yapılan harcamalar yanında sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamaları da tercih ettiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların %44'ü ödeyeceği vergi artmadan daha fazla kamu harcaması yapılmasını tercih etmektedir. Katılımcıların %25'i ödeyeceği verginin artması gerekse bile

daha fazla kamu harcaması yapılmasını tercih etmektedir. Katılımcıların %15'i daha az kamu harcaması yapılmasını tercih etmektedir. Katılımcıların %12'si yapılan kamu harcamalarının aynı kalmasını tercih etmektedir. Katılımcıların %4'ünün yapılan kamu harcamalarına ilişkin bir fikri yoktur. Bu bulgulara göre katılımcıların %25'inin daha fazla kamu harcaması yapılması için ödeyeceği vergilerin artması halinde vergiye karşı tepki göstermeyeceği ve vergi ile ilgili yükümlülüklerini yerine getireceği söylenebilir. Öte yandan katılımcıların %44'ünün daha fazla kamu harcaması yapılabilmesi için ödeyecekleri vergilerin arttırılması halinde vergiye karşı tepki göstermelerine neden olacağı da söylenebilir.

Bulgular fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamaları özelinde ele alındığında katılımcıların %42,1'i savunma hizmetleri, %23,1'i kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri, %46,8'i sağlık hizmetleri, %55,5'i eğitim hizmetleri ve %25,7'si sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamaların ödeyeceği verginin artması gerekse bile daha fazla yapılmasını tercih ettiği görülmüştür. Bu bağlamda güvenlik, sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik için yapılan harcamaların daha fazla yapılabilmesi için mükelleflerin ödemesi gereken vergilerin artmasının vergiye karşı bir tepki meydana getirmeyeceği söylenebilir. Buna karşın fonksiyonel sınıflandırmaya göre diğer kamu harcama kalemleri için daha fazla harcama yapılabilmesi için mükelleflerin ödemesi gereken vergilerin artması vergiye karşı tepki göstermeleri ile sonuçlanabilir.

OECD (2019a) 21 ülke için gerçekleştirdiği ancak Türkiye'nin aralarında olmadığı çalışma kapsamında elde edilen bazı bulgular ile bu çalışmanın bulguları uyumludur. Örneğin OECD (2019a) çalışmasındaki daha iyi eğitim hizmetleri için daha fazla vergi ödemenin kabul edilmesi ile Türkiye'de dolaysız vergi mükelleflerinin eğitim harcamalarının daha fazla yapılması için ödemesi gereken verginin artmasını kabul etmesi uyumludur. Benzer şekilde sağlık hizmetleri için yapılan harcamaların artırılması için gelirlerinin bir kısmını fazladan vergi olarak ödemeyi kabul ederken, Türkiye'de dolaysız vergi mükelleflerinin sağlık hizmetleri için yapılan harcamaların artırılması için ödemesi gereken verginin artmasını kabul etme yönündeki bulguları da uyumludur.

Genel olarak mükelleflerin kamu harcamalarını gerekli olarak gördüğü fakat gelirlerinin bir kısmından daha vazgeçip bu harcamalar için daha fazla vergi ödemeye değerde görmediği söylenebilir. Bu bağlamda mükelleflerin hayati önem taşıyan kamu harcamalarının yapılmasını ve yapılmaması halinde nasıl sonuçlar meydana getireceği konusunda bilinçlendirilmelerinin gerekli olduğu da söylenebilir. Buna göre toplumu kamu harcamaları ve önemlerine yönelik bilinçlendirme programları tasarlanıp hayata geçirilmelidir. Öte yandan mükelleflerin kamu harcamalarına yönelik israf edildiği, etkisiz ve verimsiz kullanıldığına yönelik oluşmuş olabilecek negatif algıları da bu duruma neden olmuş olabilir. Bunlara ek olarak devlet eliyle sunulan hizmetlerden memnun olmamaları da bu sonucu meydana getirmiş olabilir. Bu nedenle mükelleflerin algılarının bu yönde olmasının önüne geçilecek tedbirler alınması da önem arz etmektedir.

Ayrıca mükelleflerin tercih ettiği bir başka ifadeyle faydasını maksimum yapacağını düşündüğü harcama programının ağırlıklı olarak eğitim, güvenlik ve sağlık harcamalarından

oluştugu söylenebilir. Böylelikle politika yapıcıların bu harcamaları göz önünde bulundurmasının toplumu oluşturan kesimlerin faydasını maksimum yapacağı söylenebilir. Yapılan harcama programları incelendiğinde eğitim harcamaları dışındaki harcamaların mükellef tercihleri ile uyumlu olmadığı görülmüştür (<www.bumko.gov.tr>, 2017). Bu nedenle mükelleflerin vergiye karşı gösterecekleri tepkileri önleme ve devletin ona yüklenen görevleri layıkıyla yerine getirebilmesi için harcama programlarında eğitim başta olmak üzere, güvenlik ve sağlık harcamalarına ağırlık verilmesi gerekliliği kendini göstermektedir. Gelecek çalışmalarda mükelleflerin fonksiyonel sınıflandırmaya göre hangi harcamaların artırılması için gelirlerinin ne kadarlık kısmını vergi olarak ödemeyi kabul edecekleri araştırılabilir.

Kaynaklar

- Akçagündüz, E. (2010), "Kamu Tercihi Teorisi ve Türkiye Üzerine Olan Etkisi Üzerine Bir İnceleme", *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2), 29-35.
- Alm, J. & B. Jackson & M. McKee (1992), "Deterrence and Beyond: Toward a Kinder, Gentler IRS", içinde: S. Joel (ed.), *Why People Pay Taxes: Tax Compliance and Enforcement*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, (311-329).
- Buchanan, J.M. (1984), *Politics without Romance: A Sketch of Positive Public Choice Theory and Its Normative Implications*,
<<https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=bX3TbknHJj8C&oi=fnd&pg=PA1&dq=public+choice+theory+&ots=SqKcuRqVfB&sig=0peTzUVNMzewsUARzd11wvB-qpA&rediresc=y#v=onepage&q=public%20choice%20theory&f=false>>, 05.09.2019.
- Bulutoğlu, K. (1981), *Kamu Ekonomisine Giriş*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Çelik, K. & O. Eroğlu (2014), "İlköğretim Çağında Vergi Algısının İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği", *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 301-326.
- Çelikkaya, A. & H. Gürbüz (2006), "Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörlerin Analizi: Bir Alan Çalışması", *İktisat İşletme ve Finans*, 21(247), 122-139.
- Çiçek, H. (2006), "Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, H. & S. Sezgin (2004), "Vergi Mükelleflerinin Davranışları Üzerine Ampirik Bir İnceleme: Denizli Örneği", içinde: A. Gerçek (Haz.), *Türkiye'de Vergi Kayıp ve Kaçakları Önlenmesi Yolları*, Yaklaşım Yayıncılık Tic. ve San. Aş., Ankara, (776-792).
- Djawadi, B.M. & R. Fahr (2013), "The Impact of Tax Knowledge and Budget Spending Influence on Tax Compliance", The Institute for the Study of Labor (IZA) *Discussion Paper* No. 7255.
- Falsetta, D. & J.K. Schafer & C.T. Tsakumis (2015), "How Government Spending Impacts Tax Compliance", *Working Paper*, <<https://ssrn.com/abstract=2658393>>, 14.02.2016.
- Hepaksaz, E. (2007), "Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Teorisi Perspektifinden Anayasal Mali Reform", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(514), 89-109.
- Karakaş, M. (2018), "Bölgesel Farklılıkların Mükelleflerin Vergi Tanımı Üzerindeki Etkileri: Diyarbakır ve Yalova Örneği", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 18-33.
- Korlu, R.K. & Ö. Çetinkaya & A. Gerçek (2016), "Yerel Vergi Bilincinin Faktör Analizi ile Değerlendirilmesi: Bursa Örneği", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 443-465.

- McGee, R.W. & K. Devos & S. Benk (2016), "Attitudes towards Tax Evasion in Turkey and Australia: A Comparative Study", *Social Sciences*, 5(10), 1-13.
- Mueller, E. (1963), "Public Attitudes Toward Fiscal Programs", *The Quarterly Journal of Economics*, 77(2), 210-235.
- Mutluer, K. & E. Öner & A. Kesik (2011), *Bütçe Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- OECD (2019a), *OECD Survey Reveals Many People Unhappy with Public Services and Benefits*, <<http://www.oecd.org/newsroom/oecd-survey-reveals-many-people-unhappy-with-public-services-and-benefits.htm>>, 28.03.2019.
- OECD (2019b), *Tax Morale: What Drives People and Businesses to Pay tax?*, <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/f3d8ea10-en/1/1/3/index.html?itemId=/content/publication/f3d8ea10-en&mimeType=text/html&_csp_=0599eb7a098eeb10a5cc0ac941b69993&itemIGO=oecd&itemContentType=book>, 19.09.2019.
- Pehlivan, O. (2015), *Devlet Bütçesi*, Genişletilmiş 2. Baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Sağbaş, İ. (2011), *Vergi Teorisi*, Ankara: Ece Matbaası.
- Sakal, M. (1996), "Kamu Ekonomisi Teorisinin Gelişmesinde Kamu Tercih Teorisinin Etkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-14.
- Serim, N. (2015), "Gönüllü Vergi Uyumunu Artırmada Kamu Otoritesinin Düzenleyici Rolünün ve Mükellef Çevresinin Önemi: Sıralı Probit Model Yaklaşımı", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 141-156.
- T.C. Maliye Bakanlığı (2004), *Analitik Bütçe Sınıflandırması Eğitim El Kitabı*, 3. Baskı, T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Thimmesch, A.B. (2015), "Testing the Models of Tax Compliance: The Use-tax Experiment", *Utah Law Review*, 5, 1083-1141.
- TÜİK (N/A), *Türkiye'deki İstatistiksel Bölge Birimleri Sınıflandırması*, <<http://www.planlama.org/index.php/tuerkiyede-boelgesel-kalknma-ajanslar/tuerkiyedeki-statistiksel-boelge-birimleri-bb>>, 10.12.2018.